

Parahuippu-urheilun tueksi vahvempaa TKI toimintaa: tulokset ja johtopäätökset

Wennman H., Remahl V., Kuorikoski K., 2026

KOLMEN KAMPUKSEN
URHEILUOPISTO

Tiivistelmä

Tämä raportti tarkastelee suomalaisen parahuippu-urheilun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) nykytilaa, tarpeita ja tulevaisuuden kehittämissuuntia. Tavoitteena oli muodostaa valtakunnallinen tilannekuva vuosina 2015–2025 toteutetusta parahuippu-urheiluun liittyvästä TKI-toiminnasta, tunnistaa keskeiset toimijat ja osaamisalueet sekä kartoittaa urheilijoiden, valmentajien ja asiantuntijoiden näkemyksiä tulevaisuuden tarpeista.

Kirjallisuuskatsauksessa tunnistettiin 103 parahuippu-urheiluun liittyvää julkaisua, joista vain pieni osa oli vertaisarvioitua tutkimusta. Julkaisut painottuivat paraurheiluun liittyvän tiedon integrointiin, osallisuuden edistämiseen ja toimintaympäristöjen kehittämiseen. Merkittäviä tietoaukkoja havaittiin erityisesti potentiaalisten paraurheilijoiden tunnistamisessa, urheilijapolun kehittämisessä, huipputason valmennusosaamisessa sekä apuväline- ja teknologiakehityksessä.

Kyselyiden ja haastatteluiden perusteella tietoisuus TKI-toiminnasta vaihteli, mutta kiinnostus tutkimuksen ja kehittämisen mahdollisuuksia kohtaan oli selkeä. Tärkeimmiksi tulevaisuuden TKI-painotuksiksi nousivat potentiaalisten urheilijoiden tunnistaminen ja rekrytointi, kohdennettu rahoitus, huippu-urheilijan asiantuntijuustuki, huipputason valmennusosaaminen sekä apuvälineet.

Tulosten perusteella suomalainen parahuippu-urheilu tarvitsee nykyistä vahvempaa, pitkäjänteisempää ja strategisemmin johdettua TKI-toimintaa. Raportti suosittelee paraurheilun vahvempaa integrointia kansallisiin TKI-avauksiin, kansainvälisen yhteistyön lisäämistä, tiedon saavutettavuuden parantamista sekä valtakunnallisen paraurheilun TKI-verkoston vakiinnuttamista.

Avainsanat: parahuippu-urheilu, paraurheilu, tutkimus, kehittäminen, innovaatio, TKI.

Abstract

This report examines the current state, future needs, and strategic directions of research, development and innovation (RDI) in Finnish elite para sport. The aim was to create a national overview of elite para sport-related RDI activities conducted between 2015 and 2025, identify key stakeholders and areas of expertise, and gather perspectives from athletes, coaches, and experts regarding future development priorities.

The review identified 103 publications related to elite para sport, with only a limited number representing peer-reviewed scientific research. Most publications focused on integrating para sport knowledge, promoting participation, and developing operating environments. Significant knowledge gaps were identified in talent identification, athlete development pathways, high-performance coaching expertise, and assistive technology development.

Survey and interview findings indicated varying levels of awareness of RDI activities, although interest in research and innovation was evident among athletes and coaches. The highest-priority areas for future RDI investment were talent identification and recruitment, targeted funding, professional support, high-performance coaching expertise, and assistive technologies.

The report concludes that Finnish elite para sport requires stronger, more strategic, and long-term RDI efforts. Recommendations include integrating para sport into national RDI initiatives, strengthening international collaboration, improving knowledge accessibility, and establishing a permanent national para sport RDI network to support future international success.

Keywords: elite para sport, para sport, research, development, innovation, RDI.

Johdanto

Suomalainen parahuippu-urheilu on ollut menestyvää, mutta niin kansainvälisellä tasolla kilpailvien paraurheilijoiden kuin paralympialaisista saavutettujen mitalien määrä on viime vuosina ollut laskussa. Esiin on noussut huoli suomalaisen parahuippu-urheilun tulevaisuudesta ja menestyspotentiaalista (Remahl ym., 2024). Yksi keskeinen osa-alue, jossa suomalainen parahuippu-urheilu on jäänyt kansainvälistä kehitystä jälkeen, on tutkimus-, kehitys- ja innovaatio toiminta (TKI). TKI on keskeisiä tekijöitä, joka ennustaa menestystä urheilussa (Cortis ym., 2024). Parahuippu-urheilun toimintaympäristö on muuttunut nopeasti kansainvälisen kilpailun ammattimaistumisen, teknologisen kehityksen ja urheilujärjestelmien systematisoitumisen myötä. Samalla paraurheilun asema osana kansallisia urheilujärjestelmiä on maailmalla vahvistunut integraation, kasvaneen yleisökiinnostuksen ja kaupallisen arvon myötä (Howe, 2008; International Paralympic Committee, 2023; Misener & Darcy, 2014).

Suomessa on tarvetta vahvemmalle ja systemaattisemmalle TKI toiminnalle paraurheilussa (Remahl ym., 2024). Toiminnan tulisi linkittyä urheilijoiden, valmentajien ja lajien tarpeeseen sekä laajemmin kansalliseen kokonaiskuvaan ja painopisteisiin paraurheilun kehittämiseksi. Lisäksi on tärkeää olla ajan tasalla kansainvälisistä TKI suuntauksista ja havainnoista, etenkin luokitteluun ja apuvälineteknologiaan liittyen, jotta näihin voidaan urheilijoiden, valmentajien ja lajien parissa reagoida riittävällä aikataululla. Suomessa tarvitaan yhteisiä parahuippu-urheilun TKI linjauksia ja TKI toiminnan strategian luomista, jotta vaikuttavuutta voidaan saavuttaa ja kansainväliseen kilpailuun voidaan vastata ja sitä haastaa, mieluiten olla kilpailua määrittävässä asemassa.

Suomessa on puuttunut kuva siitä, mitä parahuippu-urheilun TKI toimintaa tehdään sekä mitä ja ketä se palvelee. Tässä raportissa luodaan valtakunnallinen tilanne- ja tarvekartoitus sekä nostetaan esiin parahuippu-urheilun TKI toimijoita, jotta TKI toiminta ja sille suunnattavat resurssit pystytään jatkossa kohdistamaan mahdollisimman vaikuttavasti parahuippu-urheilumenestyksen tueksi.

Työ on toteutettu Opetus- ja kulttuuriministeriön tuella. Ohjausryhmässä on toiminut asiantuntijoita Huippu-urheilun instituutti KIHU:sta, Paralympiakomiteasta, Olympiakomiteasta ja Jyväskylän yliopistosta.

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	2
Abstract	3
Johdanto	4
Hankkeen tavoitteet	6
Menetelmät	7
Keskeiset käsitteet	7
Työvaiheet	8
Viitekehys	9
Tulokset	10
Tietopohjan luominen	10
Tunnistetut TKI toimijat	12
Katsauksen tuloksiin vaikuttavia tekijöitä	12
Urheilijoiden ja valmentajien kokemukset	13
Tulevaisuuden tarpeet ja painotukset	15
Johtopäätökset	18
TKI toiminnan tarpeet	19
Suuntaviivat parahuippu-urheilun TKI toimintaan	23
Lähteet	25
Liitteet	26
Liite 1. Tunnistetut tekijätahot eri julkaisutyypeittäin	26
Liite 2. Kyselyissä ja haastatteluissa annetut arviot TKI toiminnan tärkeydestä eri kokonaisuuksiin liittyen	27

Hankkeen tavoitteet

1. Tietopohjan luominen

- Laatia kattava tilannekuva parahuippu-urheiluun linkittyvästä TKI toiminnasta viimeisen 10 vuoden aikana (huomioiden toiminnan eri tasot)
- Tunnistaa tiedon aukot ja keskeiset kehitystarpeet
- Luoda verkostokuvaus: keskeiset toimijat ja osaaminen

2. Kokemusten kerääminen

- Koota urheilijoiden, valmentajien ja lajiasiantuntijoiden näkemykset ja kokemukset
- Tunnistaa tiedon aukot ja keskeiset kehitystarpeet

3. Vaikuttavuus

- Kohderyhmän osallistaminen
- Hyvien käytäntöjen jakaminen valtakunnallisesti
- Vahvistaa suomalaista TKI verkostoa
- Luoda ja jakaa suuntaviivaehdotuksia parahuippu-urheilua tukevalle TKI toiminnalle

Menetelmät

Keskeiset käsitteet

Tärkeitä aiempia määritelmiä, joita tässä työssä on hyödynnetty joko sellaisenaan tai taustana työn keskeisten käsitteiden määritelmille:

Urheilija: henkilö, joka harjoittaa urheilua säännöllisesti (Huippu-urheilun instituutti KIHU ja Sanastokeskus).

Kilpaurheilija: urheilija, jonka tavoitteena on kilpailumenestys yhdessä tai useammassa lajissa ja joka pyrkii parantamaan suoritustaan valmentautumisella (Huippu-urheilun instituutti KIHU ja Sanastokeskus).

Huippu-urheilu: huipputason kilpaurheilu ylimmissä kansainvälisissä kilpailuissa tai kilpa- tai ammattilaissarjoissa (Huippu-urheilun instituutti KIHU ja Sanastokeskus).

Huippu-urheilija: ammattimainen urheilija, joka kilpailee säännöllisesti urheilulajin kansainvälisellä kärkeä tasolla ja saavuttaa menestystä ylimmissä kansainvälisissä kilpailuissa tai kilpa- tai ammattilaissarjoissa (Huippu-urheilun instituutti KIHU ja Sanastokeskus).

Paraurheilu: Yleiskäsite vammaisten henkilöiden urheilusta, aiemmin vammaisurheilu (Paralympiakomitea)

Paraurheilija: Yleiskäsite urheilijasta, jolla on vamma (Paralympiakomitea)

Paralympialajit: Liikuntavammaisille, näkövammaisille ja kehitysvammaisille urheilijoille yhteensä 22 kesälajia ja 16 talvilajia. Täydellinen lista (elokuu 2026): <https://www.paurheilu.fi/fi/284/paralympialajit>

Tässä työssä keskeiset käsitteet määriteltyinä:

Parahuippu-urheilu: karsintaperusteinen, kansainväliseen kilpailujärjestelmään kiinnittyvä paraurheilu, jota tarkastellaan käytännössä paralympiaurheilun kontekstissa.

Parahuippu-urheilija: ammattimaisesti harjoitteleva paraurheilija, joka kilpailee säännöllisesti urheilulajin kansainvälisellä kärkeä tasolla ja jonka tavoitteena on paralympiamenestys.

Parahuippu-urheilijan polku: yksilöllinen polku eri tasojen kautta kohti paralympiahuippu-urheilua ja menestymistä siellä.

Paraurheilun erityispiirteet: vamman ja toimintakyvyn mukaan tapahtuva luokittelu, paraurheilussa käytettävät apuvälineet, sekä parahuippu-urheilijan polun yksilöllinen muotoutuminen riippuen vammautumisen ajankohdasta

TKI: tutkimus, kehittäminen ja innovaatiotoiminta, jota tyypillisesti toteutetaan erillisten hankkeiden muodossa ja on voinut kohdistua yksittäiseen urheilijaan, joukkueeseen, apuvälineen, koko lajin tai olosuhteiden kehittämiseen.

Valmentaja: lajivalmentaja, lajivastaava, lajipäällikkö, valmennuspäällikkö, apuvalmentaja.

Asiantuntija: muu ammattilainen, joka toimii urheilijan tukena, esim. fysioterapeutti, fysiologi, lääkäri, ravitsemusasiantuntija, luokittelija, apuvälineasiantuntija, tutkija.

Työvaiheet

Kotimaisen parahuippu-urheilun TKI toiminnan koonti viimeisten kymmenen vuoden ajalta tehtiin systemaattisena kirjallisuuskatsauksena. Haku suoritettiin yhteensä 14 eri tietokannasta tai julkaisujärjestelmästä. Haussa käytetyt hakusanat määriteltiin ennakkoon ja haku rajattiin vuosille 2015–2025.

Hakutuloksesta tunnistettiin otsikon, tiivistelmän ja mahdollisuuksien mukaan kokotekstin pohjalta yhteensä 103 parahuippu-urheiluun kytkeytyvää julkaisua. Julkaisut luokiteltiin OKM:n julkaisuluokituksen perusteella (<https://www.aka.fi/julkaisuluettelo>), sekä sisällöllisesti valitun viitekehyksen eli paraSPLISS mallin kymmenen parahuippu-urheilumenestystä selittävän osatekijän mukaan. Tunnistettujen julkaisujen tekijätahoksi määriteltiin julkaisun vastuullinen tuottaja tai julkaisijaorganisaatio. Verkkosisältöjen ja hankekuvausten osalta tekijätaho määritettiin julkaisualustan perusteella, ei yksittäisten case-toimijoiden mukaan. Tilaajatahoksi määriteltiin organisaatio tai taho, jonka toimeksiannosta julkaisu oli tuotettu. Mikäli tilaajatahoa ei ollut aineistossa yksiselitteisesti tunnistettavissa, sitä ei määritetty.

Urheilijoiden ja valmentajien kokemuksia TKI toiminnasta kerättiin kyselyn ja haastattelujen avulla. Kysely toteutettiin sähköisenä (Microsoft Forms) keväällä 2026. Se lähetettiin 20 parahuippu-urheilijalle ja 17 valmentajalle tai asiantuntijalle. Siihen vastasi yhteensä 7 kansainvälisen tason urheilijaa ja 10 valmentajaa tai asiantuntijaa. Lisäksi aineistoa kerättiin yksilöhaastatteluilla, joihin kutsuttiin ja joihin osallistui yhteensä viisi valmentajaa tai asiantuntijaa (myöh. valmentaja). Paralympiakomitean valmennusryhmän Tulevaisuuden Tähdet-urheilijoiden (n=11) näkemyksiä kerättiin ryhmähaastattelussa. Nämä paraurheilijat ovat vielä pyrkimässä absoluuttiselle huipulle urallaan. Ryhmähaastattelu toteutettiin toukokuussa 2026 Tulevaisuuden Tähdet ryhmän leirin yhteydessä Kolmen kampuksen urheiluopistolla. Toteutustapa läheni työpajatyöskentelyä, jossa lyhyen alustuksen jälkeen ryhmä vastasi johdetusti kysymyksiin keskusteleavassa hengessä.

Tulosten analysoinnissa (systemaattinen kirjallisuuskatsaus sekä kysely- ja haastatteluaineistot) hyödynnettiin Microsoft Excel:iä sekä tekoälytyökaluja (Microsoft Copilot, Chatgpt plus).

Viitekehys

Kansainvälisessä huippu-urheilututkimuksessa urheilumenestystä tarkastellaan muun muassa SPLISS-viitekehysten (Sports Policy Factors Leading to International Sporting Success) avulla. Viitekehys jäsentää kansainvälisen menestyksen edellytyksiä useiden toisiinsa kytkeytyvien politiikka- ja järjestelmätason tekijöiden kautta (De Bosscher ym., 2009). Paraurheilun erityispiirteiden huomioimiseksi viitekehystä on laajennettu paraSPLISS -ajattelulla, jossa huomioidaan muun muassa luokittelu, esteettömyys, apuvälineteknologia ja paraurheilijoiden yksilölliset kehityspolut (Pankowiak ym., 2023).

Tämän työn tulosten tarkastelu tukeutuu paraSPLISS teoriaan, joka tunnistaa kymmenen keskeisintä kansainväliseen parahuippu-urheilumenestykseen liittyvää osa-aluetta (Pankowiak ym., 2023). ParaSPLISS teoriaa on perinteisesti sovellettu kansallisiin järjestelmiin ja sen osa-alueita voidaan tarkastella erikseen, mutta ne kytkeytyvät myös vahvasti toisiinsa, tukien parahuippu-urheilijan polkua sen eri vaiheissa. Urheilijalle huipulle pääseminen edellyttää laadukasta päivittäisvalmennusta, toimivia ja esteettä harjoitteluympäristöjä sekä moniammatillista tukiverkostoa, jossa urheilijoiden kokonaisvaltainen hyvinvointi, kaksoisurien tukeminen ja paraurheilun erityispiirteiden ymmärtäminen on huomioitu. Taustalla paraurheilun rahoitus, toimiva vastuunjako ja kilpailu- ja muun toiminnan organisointi urheilijoiden ja eri organisaatioiden kesken ovat laajemmin parahuippu-urheilun kehittämisen ja menestyksen kannalta välttämättömiä. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta (TKI) eri paraSPLISS osa-alueilla, voi tukea niin yksittäisen parahuippu-urheilijan uraa, kuin maan parahuippu-urheilun pääsyä huipulle.

Tulokset

Tietopohjan luominen

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen perusteella vertaisarvioitua tieteellistä tutkimusta oli viimeisen kymmenen vuoden ajalta varsin vähän (n=12, 12 % aineistosta). Noin puolet vertaisarvioituista julkaisuista kohdistui kansainvälisiin kohdejoukkoihin ja lajispesifisti kelkkahiihtoon, mikä tulee huomioida arvioitaessa tulosten soveltuvuutta suomalaiseen parahuippu-urheiluun. Sisällöllisesti vertaisarvioitu tutkimus jakaantui seuraavasti:

Paraurheilun ja inklusion nykytila Suomessa (n=1)

Lehtonen, K. & Saari, A. (2023). Finland: Facts Behind the Long and Complicated Process of Disability Inclusion in Sports.

Tekijätaho: JAMK & Paralympiakomitea

Tilaajataho: Ei tiedossa

ParaSPLISS osa-alue: P1&2 Rahoitus ja organisoituminen

Toimintarajoitteisten lasten liikunta ja harrastaminen Suomessa (n=3)

Pikkupeura ym. (2020). Tukea tarvitsevien lasten vapaa-ajan liikunta-aktiivisuus, ohjatun liikunnan harrastaminen ja liikunnan esteet.

Tekijätaho: Jyväskylän yliopisto

Tilaajataho: Ei tiedossa

ParaSPLISS osa-alue: P4 Ruohonjuuritason toimintaan osallistaminen

Asunta ym. (2022). Results from Finland's 2022 Para Report Card on physical activity for children and adolescents with disabilities.

Tekijätaho: JAMK

Tilaajataho: OKM

ParaSPLISS osa-alue: P4 Ruohonjuuritason toimintaan osallistaminen

Ng ym. (2018). Toimintarajoitteita koskevien nuorten liikunta- ja urheiluseura-aktiivisuus sekä istumisen määrä.

Tekijätaho: Jyväskylän yliopisto

Tilaajataho: Ei tiedossa

ParaSPLISS osa-alue: P4 Ruohonjuuritason toimintaan osallistaminen

Apuvälineet paraurheilun sosiaalisina välityksinä (n=1)

Armila (2020). Laatikkopyöriä ja juoksuvöitä. Apu- ja urheiluvälineet vammaisurheilun sosiaalisina välityksinä.

Tekijätaho: Itä-Suomen yliopisto & Nuorisotutkimusseura

Tilaajataho: Ei tiedossa

ParaSPLISS osa-alue: P9 Apuvälineet ja esteettömät tilat

Kelkkahiihdon suoritus (n=7)

Lajunen ym. (2020). Effect of Sitting Posture on Sit-Skiing Economy in Non-disabled Athletes.

Tekijätaho: Jyväskylän yliopisto

Tilaajataho: Ei tiedossa

ParaSPLISS osa-alue: P3 Paraurheiluun liittyvän tiedon integrointi

Karczewska-Lindinger & Linnamo (2021). Force Generation Profiles of Para-Nordic Sit-Skiers Representing Different Physical Impairments.

Tekijätaho: Jyväskylän yliopisto

Tilaajataho: OKM

ParaSPLISS osa-alue: P3 Paraurheiluun liittyvän tiedon integrointi

Rosso (2021). Evaluating objective measures of impairment to trunk strength and control for cross-country sit skiing.

Tekijätaho: Jyväskylän yliopisto

Tilaajataho: IPC & FIS

ParaSPLISS osa-alue: P3 Paraurheiluun liittyvän tiedon integrointi

Rosso (2019). Simulated skiing as a measurement tool for performance in cross-country sit-skiing

Tekijätaho: Jyväskylän yliopisto

Tilaajataho: IPC & FIS

ParaSPLISS osa-alue: P3 Paraurheiluun liittyvän tiedon integrointi

Rosso ym. (2017). A new testing device for the role of the trunk in force production and in balance control in disabled sitting athletes.

Tekijätaho: Jyväskylän yliopisto

Tilaajataho: IPC & FIS

ParaSPLISS osa-alue: P3 Paraurheiluun liittyvän tiedon integrointi

Rosso ym. (2017). Biomechanics simulated versus natural cross-country skiing.

Tekijätaho: Jyväskylän yliopisto

Tilaajataho: IPC

ParaSPLISS osa-alue: P3 Paraurheiluun liittyvän tiedon integrointi

Rosso (2018). Different sitting positions influence cross country sit skiers performance.

Tekijätaho: Jyväskylän yliopisto

Tilaajataho: IPC

ParaSPLISS osa-alue: P3 Paraurheiluun liittyvän tiedon integrointi

Koko julkaisuaineistosta suurin osa (n=90; 87 %) muodostui ammattiyhteisölle suunnatuista töistä kuten arvioinneista, raporteista, selvityksistä, hankejulkaisuista tai opinnäytteistä (taulukko 1).

Taulukko 1. Vuosien 2015-2025 ajalta tunnistetun parahuippu-urheilun TKI julkaisutoiminnan ja kautuminen julkaisutyypin sekä paraSPLISS osa-alueiden mukaan.

ParaSPLISS osa-alue	Vertaisarvioitu	Ei-vertaisarvioitu	Ammattiyhteisölle suunnatut julkaisut	Yhteensä %
P1&2 Rahoitus ja organisoituminen	1	0	14	15 %
P3 Paraurheiluun liittyvän tiedon integrointi	7	0	29	35 %
P4 Ruohonjuuritason toimintaan osallistaminen ja kynnyksen mataltaminen	3	0	30	33 %
P5 Luokittelun kansallinen kehys	0	0	3	3 %
P6 Potentiaalien tunnistaminen ja siirtymät	0	0	0	0 %
P7 Ura ja kehitys	0	0	1	1 %
P8 Valmennusresurssi	0	0	4	4 %
P9 Apuvälineet ja esteettömät tilat	1	1	6	8 %
P10 Kilpailujärjestelmä	0	0	3	3 %
Julkaisut yhteensä, lkm (%-osuus)	12 (12%)	1 (1%)	90 (87%)	103 (100%)

Sisällöllisesti löydetty julkaisut painottuivat paraurheilun toimintaympäristöjen ja osallisuuden mahdollisuuksien parantamiseen sekä pieneltä osin urheilijoiden suorituskykyä, terveyttä ja valmennusta käsittelevään liikuntabiologiseen tutkimukseen. Reilu kolmannes julkaisuista (n=36, 35 %) keskittyi paraSPLISS osa-alueeseen 3: paraurheiluun liittyvän tiedon integrointi, jolla tarkoitetaan uuden tiedon tuottamista ja tiedon, osaamisen, tutkimustoiminnan ja asiantuntijatuen yhdistämistä osaksi toimintaa, valmennusta ja päätöksentekoa. Toinen kolmannes julkaisuista (n=33; 32 %), keskittyi osa-alueeseen 4: ruohonjuuritason toimintaan osallistaminen, esimerkiksi esteettömyys- ja osallisuusselvitykset sekä harrastustoiminnan kehittäminen. Kolmas osa-alue, johon 15 % julkaisutoiminnasta painottui (n=15), oli P1&2 rahoitus ja organisoituminen. Muihin osa-alueisiin löydettiin vain yksittäisiä julkaisuja ja osa-alueeseen 6, potentiaalisten paraurheilijoiden tunnistamiseen tai urheilijoiden ohjaamiseen lajeihin, joissa heidän arvioidaan olevan kansainvälisesti kilpailukykyisimpiä, ei tunnistettu yhtään julkaisua.

Tunnistetut TKI toimijat

Tekijätahoja tunnistettiin yhteensä 32, joista noin puolet oli ammattikorkeakouluja ja yliopistoja (liite 1). Keskeisiksi tekijätahoiksi (yli 5 julkaisua/tekijä), joiden julkaisut yhteensä muodostivat 58 % (n=60/103) kaikista tunnistetuista julkaisuista, olivat:

- **Jyväskylän yliopisto**, 15 julkaisua
- **Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) ml. Valtion liikuntaneuvosto (VLN)**, 9 julkaisua
- **Haaga-Helia ammattikorkeakoulu**, 10 julkaisua
- **Paralympiakomitea**, 7 julkaisua
- **Liikuntatieteellinen seura (LTS)**, 7 julkaisua
- **Huippu-urheilun instituutti KIHU**, 6 julkaisua
- **Metropolia ammattikorkeakoulu**, 6 julkaisua

Tilaaajataho tunnistettiin noin puolesta julkaisuista (n=57/103). Tunnistettujen tilaaajatahojen joukossa keskeisimpiä olivat Suomen Paralympiakomitea (n=20, 35 %) ja OKM & VLN (n=10, 18 %), joiden osuus kaikista tunnistetuista tilaaajatahoista oli yhteensä 53 %. Lisäksi aineistossa esiintyi runsaasti yksittäisiä tilaaajatahoja kuten lajiliittoja ja seuroja. Myös yksittäiset kunnat ja kaupungit nousivat esiin kuntakokeiluista tuotettujen hankejulkaisujen tilaajina.

Katsauksen tuloksiin vaikuttavia tekijöitä

Viimeisen kymmenen vuoden aikana (2015–2025) paraurheilun käsitteistö on uudistunut (Sovel-tavan liikunnan ja paraurheilun sanasto 2023), minkä vuoksi samaa ilmiötä kuvaavissa julkai-suissa oli käytetty eri termejä. Hakutermiä oli valittu monipuolisesti ja mahdollisimman laajasti kuvaamaan paraurheilua ja siitä aiemmin käytettyä käsitteistöä, jotta tulos kattaisi mahdolli-simman varmasti parahuippu-urheiluun linkittyvän tiedon. Huomionarvoista on, että käsitteis-tön muutos ei kuitenkaan ole jalkautunut toimijoiden keskuudessa vaan uudemmissakin julkai-suissa oli havaittavissa julkaisun ajankohtaan nähden vanhentunutta käsitteistöä. Lisäksi oli havaittavissa hyvin vähän parahuippu-urheilu termiä, mikä myös kielii tuloksen painottumises-ta soveltavaan liikuntaan eikä huippu-urheiluun.

Lopullisissa tuloksissa huomioitiin vain ne julkaisut, joihin oli mahdollisuus päästä käsiksi koh-tuullisin toimin. Tämä tarkoittaa, että yksittäisiä esim. lehden maksumuurin takana olevia julkai-suja on voinut jäädä tuloksista pois. Myös hanketoiminnan osalta tukeuduttiin siihen avoimesti tai kohtuullisen prosessin myötä saavutettavissa olevaan tietoon, hankkeen arvioimiseksi.

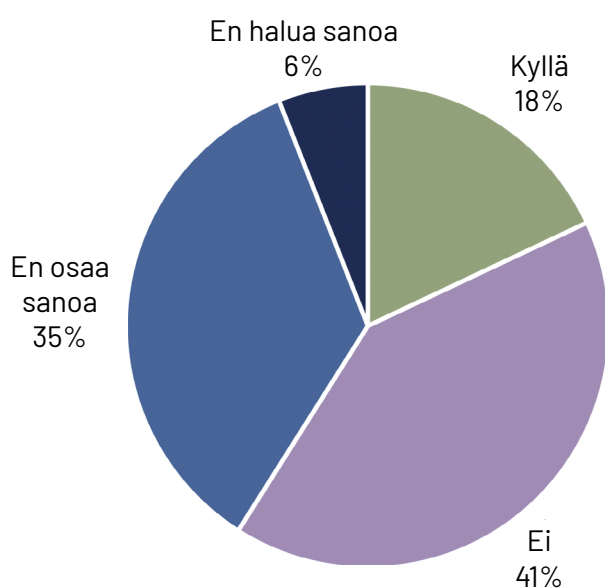

Urheilijoiden ja valmentajien kokemukset

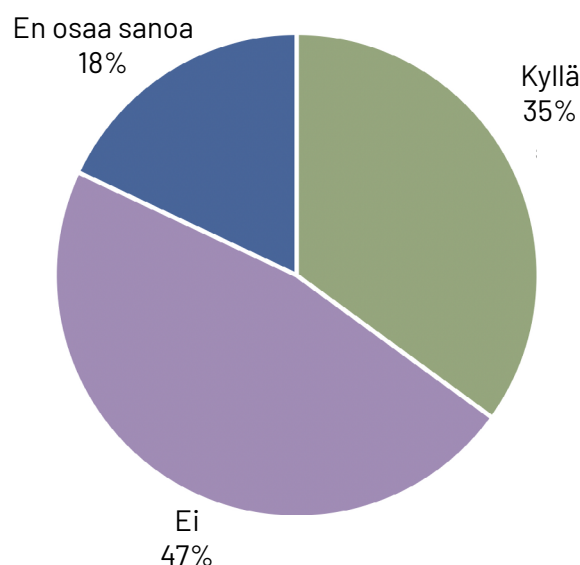
"Kyse on enemmän siitä, osaako tietoa hakea ja tietääkö mitä hakea." (valmentaja)

Kyselyiden ja haastatteluiden tulosten perusteella TKI toiminnalla koettiin joissain tapauksissa olleen hyötyä yksittäisten urheilijoiden ja valmentajien arjessa nimenomaan huippu-urheilun tukena. Yleisellä tasolla TKI toiminnan hyötyä kuitenkin kyseenalaistettiin ja tietoisuus TKI toiminnasta vaihteli vastaajien välillä. Jotkut kokeneemmat urheilijat tunnistivat ja tiedostivat itse osallistuneensa TKI toimintaan, mutta suuri osa urheilijoista ei tiennyt TKI toiminnasta omassa lajissaan tai ympäristössään. (Kuviot 1a ja 1b)

Kuvio 1a. Urheilijoiden ja valmentajien arvio siitä, onko lajissa tehty TKI toimintaa.

Kuvio 1b. Urheilijoiden ja valmentajien oma osallistuminen TKI toimintaan.

Taulukko 2. Kyselyyn vastanneiden urheilijoiden ja valmentajien kokemus TKI toiminnan hyödyistä.

Onko TKI toiminnasta ollut hyötyä?*	
Kyllä	50 %
Jossain määrin	17 %
Ei	33 %

*vain ne vastasivat, jotka olivat osallistuneet TKI toimintaan

Myös urheilijoiden ja valmentajien ymmärrys TKI toiminnan tavoitteista, mahdollisuuksista ja monimuotoisuudesta osoittautui puutteelliseksi, mikä ilmeni vastauksissa TKI toiminnan ja käytännön valmennus- ja kehittämistoiminnan osittaisena sekoittumisena. Olemassa olevan tiedon saatavuus ja tiedon hyödynnettävyys eivät tyydyttäneet vastaajia. Toisaalta valmentajan roolissa toimivilla oli hieman myönteisempi näkemys tiedon saatavuuteen ja hyödynnettävyyteen.

”Tarvitaan tutkittua tietoa kootusti johonkin, sitä jaettava hieman pureskeltuna valmiiksi valmentajille, ja valmentajien ja tutkijoiden kohtaamisia, jotta tietoa saadaan paremmin hyödynnettäväksi.” (valmentaja)

Keskeisiksi parahuippu-urheilun TKI toimijoiksi tunnistettiin KIHU ja Jyväskylän yliopisto/Vuokatti. Kokonaisuutena tulokset viittaavat siihen, että paraurheilun TKI toiminnan sisältö, rooli ja toimijakenttä eivät ole urheilijoille, valmentajille ja lajitoimijoille kovin tuttuja.

”Jos tietää tai tuntee henkilön, jolta pyytää apua, niin voi johtaa hyviin tuloksiin.” (valmentaja)

Tulevaisuuden tarpeet ja painotukset

Kyselyiden ja yksilöhaastatteluiden vastaajia pyydettiin pisteyttämään asteikolla 0 – 5 parahuippu-urheilumenestystä tukevia paraSPLISS osa-alueista juonnettuja kokonaisuuksia, sen mukaan, kuinka tärkeänä vastaajat kokivat TKI toiminnan kyseisen kokonaisuuden edistämiseksi (0= en osaa sanoa, 1=ei lainkaan tärkeä, ..., 5=erittäin tärkeä). Ryhmähaastattelussa arvio perustuu ryhmän yhteiseen näkemykseen.

Kaikkien vastausten perusteella viisi tärkeintä kokonaisuutta TKI toiminnalle olivat:

- **Potentiaalisten urheilijoiden tunnistaminen ja rekrytointi (P6, P7)**
- **Kohdennettu rahoitus (P1&2, P7)**
- **Huippu-urheilijan asiantuntijuustuki (P7)**
- **Lajin huipputason valmennusosaaminen (P3, P8)**
- **Apuvälineet (P9)**

Näissä viidessä kokonaisuudessa 59 – 82 % vastaajista arvioi kokonaisuuden erittäin tärkeäksi. Vastaava osuus muissa kokonaisuuksissa oli 41 – 55%. Liitteessä 2 on esitetty kaikkien vastaajien ja haastateltujen arviot yhteensä, kokonaisuuksittain.

Tarkasteltaessa kansainvälisen tason urheilijoiden (kysely), valmentajien (kysely + haastattelu) sekä huipulle pyrkivien urheilijoiden (ryhmähaastattelu) mielipiteitä erikseen, esiin nousee **joi-takin eriäviä painotuksia** kokonaisuuksissa. Kansainvälisen tason urheilijat arvioivat yksimielisesti (100 %), että **kohdennettu rahoitus** on erittäin tärkeä kokonaisuus johon, TKI toimintaa tulisi suunnata. Kaikista valmentajista 60 % arvioi kohdennetun rahoituksen erittäin tärkeäksi kokonaisuudeksi. Tulevaisuuden Tähdet ryhmässä kohdennettu rahoitus arvioitiin melko tärkeäksi kokonaisuudeksi (ryhmän keskiarvo 4,2).

Kansainvälisen tason urheilijoista 86 % arvioi, että **apuvälineet** ovat erittäin tärkeä TKI kokonaisuus, kun valmentajista 47 % oli tätä mieltä ja Tulevaisuuden Tähdet ryhmässä apuvälineet arvioitiin kohtalaisen tärkeäksi kokonaisuudeksi (keskiarvo 3,3).

Kansainvälisen tason urheilijat arvioivat myös valmentajia useammin, että **yleinen valmennusosaaminen (71 % vs. 40 %)**, **lajin huipputason valmennusosaaminen (71 % vs. 60 %)**, **viestintä ja markkinointi (71 % vs. 27 %)** ja **parahuippu-urheilijan identiteetti (71 % vs. 27 %)** ovat erittäin tärkeitä kokonaisuuksia TKI:lle. Näistä kokonaisuuksista lajin huipputason valmennusosaaminen arvioitiin Tulevaisuuden Tähdet ryhmässä erittäin tärkeäksi kokonaisuudeksi (keskiarvo 4,6). Valmentajat arvioivat urheilijoita hieman useammin potentiaalisten tunnistamisen ja uusien urheilijoiden rekrytoinnin erittäin tärkeäksi kokonaisuudeksi (87 % vs. 71 %).

Verrattuna muihin urheilijoihin ja valmentajiin, Tulevaisuuden Tähdet painottivat vahvemmin luokittelua (P5) esiin tuomissaan TKI tarpeissa.

Alla oleviin kuvioihin on koottu kyselystä ja haastatteluista esiin nousseita esimerkkejä ja tarpeita aiheista, joihin TKI toimintaa kaivattaisiin. Moni aihe linkittyy useampaan paraSPLISS osa-alueeseen ja koskettaa eri toimijatasoja, esimerkiksi ”Kilpailemisen ja harjoittelun mahdollistaminen mm. taloudellisesta näkökulmasta”.

Kuvio 2a.

P1&2 Rahoitus ja organisoituminen

- Kilpailemisen ja harjoittelun mahdollistaminen mm. taloudellisesta näkökulmasta.*
- Kasvatetaan paraurheilun näkyvyyttä yleensä ja TKI toiminnassa, jotta voidaan kehittää niin lajeja, urheilijoita ja saada paremmin rahoitusta.
- Kehitetään rahoitusmahdollisuuksia paraurheilun toteuttamiseksi ja järjestämiseksi.
- Tuetaan TKI toiminnalla urheilija-valmentajaparien työtä, jotta he voivat kehittää niitä oikeita asioita, joita tarvitsee kehittää.
- Tunnistetaan lajit, joissa on menestysmahdollisuudet huippu-urheiluvaiheessa, tärkeintä löytää potentiaalisimmat lajit, urheilijat, valmentajat, jotka voivat hyötyä TKI:sta.
- KIHU:n ja yliopistojen roolin toivoisi kasvavan, kuten myös näiden toimijoiden välisen synergia lajin ja lajiliittojen hyväksi.

**Tarve-esimerki, joka liittyy useampaan paraSPLISS osa-alueeseen*

Kuvio 2b.

P3 Paraurheiluun liittyvän tiedon integrointi ja lisääminen

- Lajispesifi tutkittu tieto oheisharjoittelusta ja ominaisuuksien kehittämisestä
- Lajianalyysi ja kv-vertailutieto. Tuotetaan esim. kansainvälistä seurantaan heittotekniikoiden kehittämiseen.
- Lajikohtaiset pitkäjänteiset kehittämisprojektit esim. boccia, maalipallo, parajääkiekko.
- Lajispesifi valmennus ja osaaminen. Tuotetaan esim. näkövammaisammunnassa lihaskoordinaatio-vertailu vammaryhmän sisällä sekä vammattomiin.
- Fyysisten rajoitteiden, (esim. liikuntavammaurheilijoilla), vaikutus harjoitteluun, kokonaiskuormittumiseen ja palautumiseen, urheiluvammoista kuntoutumiseen.
- Teknologian hyödyntäminen arkiharjoittelussa mm. laadun parantamiseksi.
- Enemmän faktaa huippumaista, miten toimivat, mikä on urheilijoiden vaatimustaso – TKI voi edeltää toimintaa, ensin tieto, sitten nousee huipulle.

Kuvio 2c.

P4 Ruohonjuuritason toimintaan osallistaminen ja kynnyksen madaltaminen

- Lajiliittointegraation kehittäminen ja toimivuuden seuranta ja varmistaminen ja tuki.
- Lajiliittointegraation kriittinen arvio huippu-urheilun näkökulmasta.
- Miten saada seuroihin lisää harrastajia – toimivien käytänteiden jakaminen ja juurruttaminen.

P6 Potentiaalien tunnistaminen ja siirtymät

- Uusien potentiaalisten huippu-urheilijoiden löytäminen.
- Dataa urheilijanpolun alkuvaiheesta (löytyminen, kiinnittyminen, eteneminen).
- Talvilajiprojekti, joka yhdistää lajikokeilun, uusien urheilijoiden rekrytoinnin ja luokittelun ja jossa parahuippu-urheilijan polku on valmiina mietittynä ja tarjolla. Yhteistyössä mukana perheet, seurat, kuntoutus.

P7 Ura ja kehitys

- Tietoa urheilijan tukiverkostosta ja moniammatillisesta yhteistyöstä ja näiden kehittämistä, jotta tukiverkosto toimii urheilijan polun mukana ja tukena.
- Mahdollistaa mielekäs urheilu ja tarvittavat apuvälineet.
- Tietoa paraurheilijan kehitys-/urheilijanpolusta kaikkienensa ja sen erityispiirteistä kuten siitä, että ura ei ala välttämättä lapsena tai nuorena ja miten tämä tulisi ottaa huomioon valmentautumisessa.*
- Kehitetään tapoja toteuttaa laajempaa valmennusryhmätoimintaa esim. leiritystä, johon osallistuu parahuippu-urheilijan polun eri vaiheessa olevia urheilijoita aloittelijoista huippuihin, ja jossa opitaan kaikkea mitä huippu-urheiluuteen liittyy, tekniikasta ja fysiikasta kilpailemisen tai sponsoroinnin koukeroihin.*
- Kilpailemisen ja harjoittelun mahdollistaminen mm. taloudellisesta näkökulmasta.*

***Tarve-esimerki, joka liittyy useampaan paraSPLISS osa-alueeseen**

P8 Valmennusresurssi

- Huipun saavuttaneiden urheilijoiden ja valmentajien tietotaidon hyödyntäminen.
- Kehitetään tapoja toteuttaa laajempaa valmennusryhmätoimintaa esim. leiritystä, johon osallistuu parahuippu-urheilijan polun eri vaiheessa olevia urheilijoita aloittelijoista huippuihin, ja jossa opitaan kaikkea mitä huippu-urheiluuteen liittyy tekniikasta ja fysiikasta kilpailemisen tai sponsoroinnin koukeroihin.*
- Tietoa paraurheilijan kehitys-/urheilijanpolusta kaikkienensa ja sen erityispiirteistä kuten siitä, että ura ei ala välttämättä lapsena tai nuorena ja miten tämä tulisi ottaa huomioon valmentautumisessa.*
- Kehitetään valmentajia ja valmennusosaamista.
- Laji-/vamma-/luokkakohtaisen valmennusosaamisen vahvistaminen.
- Mistä ja miten löytää oikea osaaminen oman lajin erityispiirteiden huomioimiseen?

***Tarve-esimerki, joka liittyy useampaan paraSPLISS osa-alueeseen**

Johtopäätökset

Parahuippu-urheilun menestystekijöiden malli (paraSPLISS) tarjoaa yhden viitekehyksen kestävän parahuippu-urheilijapolun kokonaisuuden ja huippu-urheilumenestykseen liittyvien TKI-tarpeiden jäsentämiseen. Osa-alueet eivät ole sisällöllisesti toisiaan poissulkevia vaan muodostavat kattavan kokonaisuuden, jossa osa-alueiden välillä on sekä sisällöllisiä että toiminnallisia yhteyksiä. Osa-alueiden osittainen päällekkäisyys vaikeuttaa joissain kohti tulkintaa ja kehitysalueiden erottelua toisistaan. Esimerkiksi valmennusresurssi (osa-alue P8) sisältää valmentajien koulutuksen ja jatkuvan ammatillisen kehittymisen mahdollisuudet, osaamisen ja kokemuksen jakamisen, valmentajalahjakkuuksien rekrytoinnin sekä ammattimaisten valmentajien asianmukaisen palkkauksen (Pankowiak ym., 2023). Näin P8 kytkeytyy väistämättä rahoitukseen ja organisoitumiseen (P1-2) sekä paraurheiluun liittyvän tiedon integrointiin ja lisäämiseen (P3). Ura ja kehitys (P7) edellyttää Pankowiakin ym. (2023) mukaan myös kohdennettua rahoitusta, koordinoitua toimintaa, laadukkaita harjoitteluympäristöjä, moniammatillista tukea ja huippu-urheilun ja vammaisuuden ymmärtämisen vahvistamista, urheilijoiden hyvinvoinnin, kaksoisuran ja urasiirtymien tukemiseksi. Osa-alue P7 kytkeytyy näin ollen moneen muuhun osa-alueeseen ollen keskeinen parahuippu-urheilijan polkua tukeva osa-alue.

Vaikka tuloksia on tässä työssä kategorisoitu osa-alueiden perusteella, resurssiviisaassa TKI toiminnassa on hyvä hahmottaa ja huomioida, miten yhdelle osa-alueelle keskittyvä toiminta samalla tukee toista tai toisia osa-alueita. Tätä synergiaa voidaan vahvistaa myös esim. monitoimijaisella yhteistyöllä ja tiedon ja resurssien jakamisella ja kytkemällä tutkimustietoa käytännön toimintaan (Dehghansai ym., 2021; Dehghansai ym., 2022).

ParaSPLISS osatekijöiden mukaan jäsennehtynä, tämän hankkeen tulos kuitenkin havainnollistaa, kuinka suppealla sisällöllä vähäistä parahuippu-urheiluun kytkeytyvää TKI toimintaa Suomessa on tehty ja kuinka paljon mahdollisuuksia tulevaisuudessa on laajentaa TKI toiminnan fokusta ja vaikuttavuutta, hyödyntämällä esimerkiksi paraSPLISS mallin osa-alueajattelua TKI toiminnan suunnittelun taustalla.

TKI toiminnan tarpeet

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen, urheilijoiden ja valmentajien kyselyn ja haastatteluiden perusteella, esiin nousevat etenkin seuraavat kuusi paraSPLISS osa-aluetta, joilla TKI toimintaa tarvitaan suomalaisen parahuippu-urheilun tueksi.

P1&2 Rahoitus ja organisoituminen

Keskeinen osa-alue, jolla on jo jonkin verran ollut toimintaa, mutta joka nousee etenkin urheilijoiden ja valmentajien vastauksissa vahvasti esiin. On myös eri toimijatasoja läpileikkaava ja monella tasolla toimintaa mahdollistava tai estävä kokonaisuus. Organisoitumisen tasolla tarvitaan niin yhteistä fokusta parahuippu-urheilun sisällyttämiseksi suomalaisen huippu-urheilun TKI toimintaan kuin järjestäytymistä ja uutta imua parahuippu-urheilua aidosti tukevaan TKI toimintaan. Urheilijat ja valmentajat nostivat kyselyissä ja haastatteluissa esiin esimerkiksi sen, että TKI toiminnan toivottaisiin tukevan ja mahdollistavan urheilijoiden ja valmentajien työtä kohti menestystä.

P3 Parahuippu-urheiluun liittyvän tiedon integrointi

Julkaisutoiminta on keskittynyt vahvasti osallisuuden ja ruohonjuuritason toiminnan kehittämiseen (P4) ja vähäinen huippu-urheiluun liittyvä uusi tieto ei suurelta osin tällä hetkellä ole relevanttia suomalaiselle parahuippu-urheilulle (kohteena kelkkahiihto). Lisäksi valmentajat ja urheilijat peräänkuuluttavat tarve-esimerkeissä vahvasti mm. tietoa lajien huipputason vaatimuksista ja toiminnasta, sekä toisaalta tietoa vamma-, luokka- ja lajikohtaisten erityispiirteiden vaikutuksesta ja huomioimisesta harjoittelussa.

P6 Potentiaalien tunnistaminen ja siirtymät

Osa-alue, josta ei löydetty yhtään julkaisua edellisten 10 vuoden ajalta ja jonka etenkin valmentajat arvioivat erittäin tärkeäksi kokonaisuudeksi. Tämä osa-alue nousi jo aiemmin vuonna 2024 tehdyssä selvityksessä paraurheilun tilasta Suomessa keskeiseksi haasteeksi suomalaiselle paraurheilun menestykselle (Remahl ym., 2024). Yleinen huolenaihe suomalaisessa huippu-urheilussa on mm. vähenevät urheilijamäärät, ja talenttien tunnistaminen ja tukeminen onkin nostettu esiin toimenpiteenä, johon kansallisesti tulisi tarttua. Paraurheilun osalta toimenpiteeksi on esitetty mm., että tarvitaan toimintamalli, miten paraurheilun mahdollisuuksia kytketään osaksi kuntoutustoimenpiteitä (Vesterinen ym., 2026).

P7 Ura ja kehitys

Parahuippu-urheilijan urapolkujen ja siihen liittyvien tukitoimien (mm. laadukkaat harjoitteluympäristöt, moniammatillinen tuki, kaksoisura, hyvinvointi ja terveys) kehittämisen keskeinen osa-alue, joka linkittyy vahvasti myös moneen muuhun osa-alueeseen. Tältä osa-alueelta ei tunnistettu juurikaan julkaisuja vuosien 2015–2025 ajalta, ja tähän osa-alueeseen nousi urheilijoilta ja valmentajilta useita tarpeita kuten urheilijan asiantuntijuustuen, moniammatillisten tiimien sekä liikuntalääketieteellisen osaamisen kehittäminen.

P8 Valmennusresurssi

Kyselyn ja haastatteluiden pohjalta tähän osa-alueeseen nousee monia tarpeita alkaen oikean ja sopivan valmennuksen löytymisestä sekä valmentajien osaamisen kehittämisestä. Kansallisen huippu-urheilun vaatimustasotyössä (Vesterinen ym., 2026) on yhtä lailla tunnistettu tarve kehittää huipputason valmennusosaamista Suomessa. Valmentajilla ja oikealla valmennusosaamisella on merkittävä rooli parahuippu-urheilijan polun siirtymien ja polulla edistymisen tukena (Storli ym., 2022).

P9 Apuvälineet ja esteettömät tilat

Osa-alue korostuu kyselyiden ja haastatteluiden vastauksissa, joista kumpuaa tarve-esimerkkejä mm. huippu-urheilun vaatimuksiin vastaavien apuvälineiden kehitystyöstä tai valmennusta tukevien teknologisten ratkaisuiden kehittämisestä. Tulosten mukaan Suomessa tällä osa-alueella tehty TKI toiminta on joko keskittynyt yleisellä tasolla liikkumisen edistämiseen tai se on ollut dokumentoimatonta, yksittäisten urheilijoiden ja valmentajien henkilökohtaisia, ns. Pelle-peloton projekteja. Vaikka parahuippu-urheilijan polulla edetessä tälle osa-alueelle keskittyvä TKI toiminta vaatiikin yksilöllisempää lähestymistä, tarvitaan laajempaa tukea sille, että mm. teknologia ja välineet ovat keskeinen osa huippu-urheilun suorituskykyä ja osa parahuippu-urheilun kansainvälistä vaatimustasoa ja kilpailua. (Huippu-urheilun insituutti KIHU, 2026, julkaisematon aineisto; Storli ym., 2022)

Nämä **parahuippu-urheilun TKI toiminnalle keskeiset kuusi osa-aluetta tarpeineen vastaavat KIHU:n tekemää yhteenvetoa koko suomalaisen huippu-urheilun vaatimustasosta ja huippu-urheilumenestystä rajoittavista tekijöistä**. Suomalaista huippu-urheilumenestystä rajoittavat KIHU:n selvityksen mukaan valmentajien toimintaedellytykset ja huipputasen valmennusosaamisen puute; haasteet lahjakkuuksien tunnistamisessa ja tukemisessa; kunnianhimon ja vaatimustason puute; rahoituksen pirstaleisuus ja vähäisyys; järjestelmän hajanaisuus ja tehottomuus; sekä huippu-urheilun arvostuksen puute. (Vesterinen ym., 2026.) Yhtenevät haasteet ja monilta osin yhtenevät ratkaisumallit mahdollistavat suomalaisen huippu-urheilun kehittämisen niin, että kehitystyöstä hyötyvät kaikki suomalaiset huippu-urheilijat ja huippu-urheilijan polkua etenevät. Rakentamalla urheilussa TKI kokonaisuuksia, jotka aidosti osallistavat kaikenlaiset urheilijat tai tukevat huippu-urheilijan polkua vammasta, sukupuolesta tai lajista riippumatta, voidaan niukoista resursseista ja pienestä toimijakentästä huolimatta tehdä vaikuttavampaa TKI työtä suomalaisen huippu-urheilun tueksi.

Suomalainen parahuippu-urheilu tarvitsee myös kohdennettuja TKI ratkaisuja. Tämän työn tulokset osoittavat, että parahuippu-urheilun TKI toiminta Suomessa on ollut hyvin vähäistä, keskittyen käytännön kehittämis- ja arviointityöhön sekä yksittäisiin pienempiin projekteihin ja innovointeihin. Vertaisarvioitua tutkimusta on viimeisen kymmenen vuoden aikana tuotettu todella vähän: hakutuloksen mukaan 12 julkaisua, joista noin puolet voidaan arvioida hyödyttävän suoraan tämän hetken suomalaista parahuippu-urheilua. Parahuippu-urheilun erityispiirteisiin lukeutuvat luokittelu, esteettömyys ja apuvälineet ovat keskeinen osa kansainvälistä kilpailua (Pankowiak ym., 2023) ja vaativat huomiointia osana menestyksen tavoittelua. Kansainvälinen yhteistyö ja sen vahvistaminen on varteenotettava keino vahvistaa parahuippu-urheilulle kohdennettua TKI tukea. Esimerkiksi tietoa vamma- ja luokkakohtaisten tekijöiden merkityksestä parahuippu-urheilijoiden uralla on peräänkuulutettu myös kansainvälisesti (Dehgansai ym., 2022).

Tässä työssä havaittiin kuinka **TKI toiminta yleensä on suhteellisen vieras, mutta kiinnostusta herättävä aihe parahuippu-urheilussa**. Jotkut kyselyyn vastanneet urheilijat ja valmentajat osaavat mainita esimerkkejä TKI toiminnasta sekä nostaa esiin sen hyötyjä, mutta suurelle osalle vastaajista TKI toiminta näyttäytyi epämääräisenä tai tuntemattomana. Toisaalta lyhytkin alustus aiheeseen (esim. Tulevaisuuden Tähdet ryhmähaastattelu) herätti urheilijoissa kiinnostuksen ja käynnisti ideoinnin TKI:n mahdollisuuksista omassa lajissa. Voi siis todeta, että tutkimuksen, kehittämistyön ja innovaatiotoiminnan tunnetuksi tekemisessä on tehtävää, mutta kiinnostusta ja maaperää TKI toimintaan löytyy. Joillakin kokeneemmilla urheilijoilla ja valmentajilla oli myös TKI toiminnasta hyviä ja palkitsevia kokemuksia, joita pitää osata myös tuoda vahvemmin esille ja hyödyntää.

Laajempaa näkyvyyttä ja lisää tietoisuutta tarvitaan myös siitä huippu-urheiluun ja parahuippu-urheiluun linkittyvästä TKI toiminnasta, jota Suomessa ja maailmalla tehdään. **Tietoa pitää pystyä jakamaan entistäkin avoimemmin tai vähintäänkin tehdä tiedon saavutettavuudesta helpompaa.** Eri toimijatasoilla tiedon tarpeen tunnistaminen on keskeinen kehittämiskohde, johon liittyy myös vahvasti osaamisen vahvistaminen. Kuten eräs haastateltava pohti, kyse voi myös olla siitä, ettei esimerkiksi valmentajana tiedä mitä tietoa tarvitsee tai voisi tarvita. Tekoäly mahdollistaa monille nopean uuden tiedon jäsentämisen, mutta vaatii osaamista ja ymmärrystä tulkita tieto oman työn tueksi sekä ymmärtää tiedon rajoitteet ja sovellettavuus.

Tiedon saavutettavuuden ja leviämisen näkökulmasta keskeinen asia ja **kehittämiskohde kansallisesti on mm. saman käsitteistön ja samojen termien juurtuminen käyttöön** esim. julkaisutoiminnassa. Nyt edelleen esimerkiksi vuoden 2020 jälkeen julkaistuissa opinnäytetöissä oli havaittavissa vanhentunutta käsitteistöä. Lisäksi tähän liittyy myös se, että paraurheilu ja parahuippu-urheilu tulee mainita selkeästi silloin kuin julkaistu tulos siihen liittyy, mutta toisaalta on myös kriittisesti arvioitava milloin näitä ei tulisi mainita, mikäli tuloksella ei ole kytköstä asiaan. Esimerkkinä viimeisestä sellaiset soveltavan liikunnan julkaisut, joissa tulos ei aidosti kytkeydy paraurheiluun, mutta paraurheilu on mainittu ikään kuin synonyyminä soveltavalle liikunnalle.

Keskeisiä parahuippu-urheilun TKI toimijoita tähän asti Suomessa ovat julkaisutoiminnan perusteella olleet Jyväskylän yliopisto, Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) & Valtion liikuntaneuvosto (VLN), Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, Liikuntatieteellinen seura (LTS), Huippu-urheilun instituutti KIHU, Paralympiakomitea ja Metropolia ammattikorkeakoulu. Tuotoksiltaan nämä toimijat erottuvat osittain keskenään: Jyväskylän yliopistosta on tullut lähes kaikki tieteellisesti vertaisarvioitunut parahuippu-urheiluun kytkeytyvät julkaisut. OKM & Valtion liikuntaneuvosto on tuottanut laajempia systeemitason selvityksiä ja tilannekatsauksia. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu on julkaissut suuren määrän opinnäytetöitä etenkin paraSPLISS osa-alueeseen 4 liittyen (Ruohonjuuritason toimintaan osallistaminen). Huippu-urheilun instituutti KIHU taas on tuottanut TKI julkaisuja organisoitumiseen ja rahoitukseen liittyvällä osa-alueella 1&2.

Näiden TKI toimijoiden roolia ja osaamista parahuippu-urheilun TKI toiminnassa tulee vaalia, ja varmistaa, että toimijat voivat vahvistaa rooliaan omilla vahvuusalueillaan. Varmistettava on myös kytkös käytännön valmennukseen ja parahuippu-urheilijan polulle kriittisiin asioihin eri osa-alueilla. Näiden toimijoiden lisäksi julkaisuista tunnistettiin myös monia muita toimijoita mikä osoittaa, että **toimijakenttää voidaan vahvistaa ja monipuolistaa** myös muilla tekijöillä, kuten esimerkiksi kunnilla tai urheiluseuroilla, tunnistaen heidän vahvuutensa parahuippu-urheilun osa-alueilla, sekä koordinoimalla yhteistyötä esim. valtakunnallisen verkoston avulla. Kansainvälisestikin on tunnistettu, että paraurheilun kehittäminen edellyttää monialaista yhteistyötä, urheilijoiden systemaattista vertailua, urheilijaprofiilien ja kansainvälisen kärkitason ymmärtämistä, sekä jatkuvaa henkilökohtaista ja lajin kehityksen seurantaa. Tärkeää on kytkeä tutkimus osaksi urheilua ja tuoda tutkimustieto lähelle urheilun arkea mm. tukemalla tutkimuksella päätöksentekoa, resurssien kohdentamista ja toiminnan jatkuvaa parantamista. (Dehgansai ym. 2022)

Suuntaviivat parahuippu-urheilun TKI toimintaan

Menestyvän parahuippu-urheilun tueksi tarvitaan valtakunnallista TKI toimintaa, jossa eri toimijoiden roolit ja resurssit kohdistetaan aidosti tukemaan parahuippu-urheilijan polun eri vaiheita ja siihen kytkeytyviä osa-alueita lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Nykyhetken huippu-vaiheen tuen lisäksi tarvitaan tulevaisuuteen tähtääviä suunnitelmallisia toimenpiteitä potentiaalisten paraurheilijoiden kiinnittämiseksi ja tukemiseksi parahuippu-urheilijan polulle.

Parahuippu-urheilun TKI toiminnan suuntaviivat ja toimenpiteet:

1. Nostetaan paraurheilu ja parahuippu-urheilu osaksi TKI avauksia ja toimenpiteitä

- Toteutetaan lajien, urheilijoiden ja valmentajien tarpeista parahuippu-urheiluun keskittyvää tutkimusta, kehittämistä ja innovaatioita, hyödyntäen kansainvälistä yhteistyötä ja verkostoja.
- Tehdään parahuippu-urheilu näkyväksi osaksi yleistä huippu-urheilun TKI:ta.
- Kohdennetaan TKI rahoitusta uusien avauksien, strategisten päätösten ja yhteistyön kautta tärkeille parahuippu-urheilua tukeville osa-alueille, koska se mitä rahoitetaan, sitä kehitetään.
- Arvioidaan kriittisesti nykyiset TKI ohjelmat ja toimenpiteet sekä tutkimuksen ja kehittämistoiminnan hyöty parahuippu-urheilijan polulla etenemiselle.

2. Tehdään TKI:stä suomalaisen parahuippu-urheilun kilpailullinen etu

- Päivitetään lajien lajianalyysijä ja haetaan sekä hyödynnetään tietoa kansainvälisen huippuvaiheen vaatimustasosta.
- Lisätään parahuippu-urheilun TKI osaamista eri toimijatasoilla sekä koulutus- ja tutkimusorganisaatioissa.
- Tutkitaan ja kehitetään valmennusosaamista.
- Tutkitaan ja kehitetään teknologista osaamista parahuippu-urheilussa hyödyntäen suomalaista osaamista myös muilla aloilla.
- Käynnistetään pitkäjänteiset ja kokonaisvaltaiset kehittämisprojektit, joihin nivoutuu tutkimus, kehittämistyö ja innovointi lajiryhmissä, joissa tunnistetaan menestyspotentiaalia 2030-luvulla.

3. Lisätään tiedon avoimuutta ja tiedon hyödyntämistä kehittämis- ja valmennustyössä sekä johtamisessa

- Tuotetaan systemaattista seurantatietoa päätösten tueksi esimerkiksi urheilija- ja valmentajamääristä tai strategisten linjausten vaikuttavuudesta.
- Tasa-arvoistetaan ja madalletaan pääsyä tiedon äärelle esimerkiksi kokoamalla tietoa TKI toiminnasta, toimijoista ja tuloksista kaikkien saataville.
- Kavennetaan kuilua tutkimuksen ja käytännön välillä esimerkiksi luomalla lisää käytäntöjä tutkimuksen ja käytännön työn yhdistämiseksi.

4. Edistetään toimijoiden välistä yhteistyötä ja uusien toimijoiden osallistumista

- Vakiinnutetaan oma paraurheilun TKI verkosto, joka toimii kiinteänä osana suomalaisen urheilun TKI verkostoa, mahdollistaen yhteistä ajatusten vaihtoa, tiedon jakamista ja yhteistä tekemistä.
- Hyödynnetään valtakunnallisten ja paikallisten TKI toimijoiden rooleja sekä tunnistetaan uusia toimijoita monialaisesti, joiden myötä täydennetään tietoaukkoja ja tehostetaan TKI toimintaa.

Lähteet

De Bosscher, V., De Knop, P., Van Bottenburg, M., Shibli, S., & Bingham, J. (2009). **Explaining international sporting success: An international comparison of elite sport systems and policies in six countries.** Sport Management Review, 12(3), 113–136. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2009.01.001>

Dehgansai, N., Pinder, R.A., & Baker, J. (2021). **Pathways in Paralympic Sport: An In-Depth Analysis of Athletes' Developmental Trajectories and Training Histories.** Adapted Physical Activity Quarterly, Nov 10.

Dehgansai, N., Pinder, R.A., & Baker, J. (2022). **Talent Identification and Development in Paralympic Contexts: Current Challenges.** Front. Sports Act. Living 4:926974. doi: 10.3389/fspor.2022.926974

Howe, D. (2008). **The Cultural Politics of the Paralympic Movement.** Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203506097>

Huippu-urheilun instituutti KIHU ja Sanastokeskus. (2026). **Kilpa- ja huippu-urheilun sanasto.** KIHUn julkaisusarja, nro 93. ISBN 978-952-7290-38-5 (verkkojulkaisu, KIHU), ISSN 2489-8317 (verkkojulkaisu, KIHU)

International Paralympic Committee. (2023). **Strategic Plan 2023-2026.**

Huippu-urheilun instituutti KIHU. (2026). **Sveitsin paraurheilun tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta.** Matkaraportti Ahossäätiön apuraha 2025. Julkaisematon lähde.

Lämsä, J., Mononen, K., Romu H. & Malkamäki, J. (2026). **Paraurheilun ja kuurojen urheilun valtavirtaistaminen: vertailuanalyysi kansallisesta organisoinnista valituissa Euroopan maissa.** Huippu-urheilun instituutti KIHU & Suomen Kuurojen Urheiluliitto SKUL. KIHUn julkaisusarja 92. ISBN 978-952-7290-37-8 (verkkojulkaisu), ISSN 2489-8317 (verkkojulkaisu). https://kihu.fi/kihu-julkaisu/?julkaisu_id=5578

Misener, L., & Darcy, S. (2014). **Managing disability sport: From athletes with disabilities to inclusive organisational perspectives.** Sport Management Review, 17(1), 1–7. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2013.12.003>

OKM. Julkaisuluokitus. Viitattu 10.8.2026. <https://www.aka.fi/julkaisuluettelo>

Pankowiak, A., Brockett, C., De Bosscher, V. & Westerbeek, H. (2023). **National Paralympic sport policies influencing a country's Paralympic success,** International Journal of Sport Policy and Politics, 15:3, 435–455, DOI: 10.1080/19406940.2023.2196992

Paralympiakomitea. (2026). **Paraurheilun sanastoa.** Viitattu 11.6.2026. <https://www.paralympia.fi/fi/160/paraurheilun-sanastoa>

Paralympiakomitea. (2026). **Paralympialajit.** Viitattu 10.8.2026. <https://www.paurheilu.fi/fi/284/paralympialajit>

Remahl, V., Wennman, H., Kuorikoski, K., Kuutamo, O., & Kuorikoski, T. (2024). **Paraurheilun organisoituminen ja tila Suomessa 2024.** Valtion liikuntaneuvosto. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/lausunnot-ja-julkaisut/paraurheilu-arviointi/>

Storli, L., Aune, M.A., Lorås, H. (2022). **Aspects of Developmental Pathways toward World-Class Parasport.** Sports 10, 123. <https://doi.org/10.3390/sports10080123>

Soveltavan liikunnan ja paraurheilun sanasto. (2023). **Liikuntatieteellisen seuran tutkimuksia ja selvityksiä nro 23.** Sanastokeskus ja Liikuntatieteellinen Seura. https://www.lts.fi/media/lts_julkaisut/lts_selvityksia/soveltavan-liikunnan-ja-paraurheilun-sanasto.pdf

Vesterinen, V., Pusa, S., Häyrynen, M. (2026). **Huippu-urheilun kansainvälinen vaatimustaso ja menestystekijät.** Huippu-urheilun instituutti KIHU. https://tuotostietokanta.kihunet.fi/tuotokset/download/?file=2026-ves_huippuurhe_sel65_68304.pdf

Liitteet

Liite 1. Tunnistetut tekijätahot eri julkaisutyypeittäin.

Liitetaulukko 1a. Tunnistetut tekijätahot vertaisarvioituissa ja ei-vertaisarvioituissa tieteellisissä julkaisuissa, ryhmiteltynä paraSPLISS osa-alueiden mukaan.

Tekijätaho	P1&2	P3	P4	P5	P6	P7	P8	P9	P10	Yhteensä, lkm
Jyväskylän yliopisto	0	7	2	0	0	0	0	0	0	9
Itä-Suomen yliopisto & Nuorisotutkimusseura	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
JAMK	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
JAMK & Paralympiakomitea	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
SeAMK & SAMK	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Julkaisut yhteensä, lkm	1	7	3	0	0	0	0	2	0	13

Liitetaulukko 1b. Tunnistetut tekijätahot ammattikunnalle suunnatuissa julkaisuissa, ryhmiteltynä paraSPLISS osa-alueiden mukaan.

Tekijätaho	P1&2	P3	P4	P5	P6	P7	P8	P9	P10	Yhteensä, lkm
Satakunnan amk (SAMK)	0	2	1	0	0	0	0	1	0	4
Kaakkois-Suomen amk	1	1	0	0	0	0	0	0	0	2
Haaga-Helia	1	4	0	1	0	0	0	1	3	10
Lapin amk	0	4	0	0	0	0	0	0	0	4
Turun amk	0	1	2	0	0	0	0	0	0	3
Karelia-amk	0	1	1	0	0	0	0	0	0	2
Laurea	1	0	4	0	0	0	0	0	0	5
Oulun amk	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Saimaan amk	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Humanistinen amk	0	1	1	0	0	0	0	0	0	2
Metropolia	0	3	1	0	0	0	0	2	0	6
Tampereen amk	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Mikkelin amk	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Savonia-amk	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Seinäjoen amk (SeAMK)	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
JAMK	0	0	1	1	0	0	0	0	0	2
LAB-amk	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Jyväskylän yliopisto	0	4	2	0	0	0	0	0	0	6
Tampereen yliopisto	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2
Turun yliopisto	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Helsingin yliopisto	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Itä-Suomen yliopisto	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Suomen urheiluliitto	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Liikuntakeskus Pajulahti	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Nuorisotutkimusseura	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
OKM	4	0	1	0	0	0	0	0	0	5
VLN	3	0	1	0	0	0	0	0	0	4
KIHU	2	0	0	1	0	1	2	0	0	6
Paralympiakomitea & ESKE	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Paralympiakomitea & LTS	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2
Paralympiakomitea/VAU	1	0	1	0	0	0	0	1	0	3
LTS	0	1	5	0	0	0	1	0	0	7
Julkaisut yhteensä, lkm	14	28	30	3	0	1	4	6	3	89

Liite 2. Kyselyssä ja haastatteluissa annetut arviot TKI toiminnan tärkeydestä eri kokonaisuuksiin liittyen.

Liitetaulukko 2. Urheilijoiden ja valmentajien arviot TKI toiminnan tärkeydestä eri kokonaisuuksissa (% osuus vastaajista).

	Erittäin tärkeä	Melko tärkeä	Jonkin verran tärkeä	Vähän tärkeä	Ei lainkaan tärkeä	En osaa sanoa
Yleinen valmennus osaaminen	50%	23%	18%	0%	9%	0%
Lajin huipputason valmennusosaaminen	64%	32%	0%	5%	0%	0%
Harjoitusolosuhteiden kehittäminen	41%	32%	14%	14%	0%	0%
Apuvälineet	59%	27%	5%	5%	5%	0%
Potentiaalien tunnistaminen ja uusien urheilijoiden rekrytointi	82%	5%	9%	5%	0%	0%
Harrastaminen ja seuratoiminnan saavutettavuus	50%	41%	5%	5%	0%	0%
Kohdennettu rahoitus	73%	14%	9%	5%	0%	0%
Lajiliittointegraatio	55%	27%	0%	9%	5%	5%
Paraurheilijoiden luokittelu	41%	27%	23%	5%	5%	0%
Liikuntalääketiede	45%	32%	9%	14%	0%	0%
Huippu-urheilijan asiantuntijuustuki	64%	23%	9%	5%	0%	0%
Paraurheilun kansallinen kilpailujärjestelmä	45%	32%	9%	9%	5%	0%
Parahuippu-urheilijan identiteetti	41%	36%	9%	9%	0%	0%
Viestintä ja markkinointi	41%	45%	14%	0%	0%	0%

KOLMEN KAMPUKSEN
URHEILUOPISTO

© Kolmen Kampuksen Urheiluopisto

Syyskuu 2026 – Lahti

Kaikki oikeudet pidätetään. Tämän julkaisun tai sen osan jäljentäminen ilman tekijän kirjallista lupaa painamalla, monistamalla, äänittämällä tai muulla tavoin on tekijänoikeuslain mukaisesti kielletty.